

darna och om nödvändigheten av "mänsklighetens emancipation... från praktisk judendom". I den socialdemokratiska pressen skymtade stundom — särskilt hos den berömda publicisten Franz Mehring — en liknande tendens att häna judarna som kapitalister och att ta avstånd från "filosemitism" likaväl som från antisemitism. Enligt den härskande doktrinen skulle allt ont försvinna med socialismens seger, och man var benägen att från detta höga perspektiv ställa sig likgiltig till hela judeproblemet. Det var samma linje som kom Guesde att till en början förklara Dreyfusaffären likgiltig ur arbetarnas synpunkt, medan Jaurès såg den som en fråga om rätt och orätt och därmed också som en livsfråga för socialismen.

Parallellerna mellan antisemitismen under kejsardömet och nazismen är uppenbara. Bland de jämförelser som förtjänar att framhåvas är förhållandet mellan konservatismen och dessa primitiva massrörelser. Både under kejsardömet och under Weimarrepubliken sökte de konservativa i besvärliga situationer använda rörelserna som medhjälpare och medhetsare mot liberaler och marxister — om också med inre avståndstagande, med en förnäm olust. Under kejsardömet lyckades detta spel vid ett par tillfällen; antisemiterna kunde utnyttjas utan att de blev farliga. Under Weimarregimen hade tekniken till en tid framgång, men i det avgörande ögonblicket var det de konservativa som blev lurade; Hindenburg och Hugenberg blev av misstag faddrar till världens gemenaste regim.

HERBERT TINGSTEN

Den tyska socialismen — liksom de riktningar vilka rimligen kan kallas liberala — stod principiellt avvisande till antisemitismen. Men helt utan skuld till uppkomsten av anti-judiska stämningar kan denna socialism inte sägas vara. Redan den unge Marx hade i sin skrift om judefrågan på hegelianskt maner identifierat judendom och kapitalism och därför med förakt talat om ju-

D • N

9/7 1950

Vad är socialism?

I en debatt för några år sedan yttrade en framstående socialdemokrat att han sedan sin tidigaste ungdom förblivit trogen de socialistiska idéerna. Tillfrågad om innebörden av dessa idéer förklarade han lika belåtet och bestämt att de gick ut på att oavlatligt förbättra mänsklighetens läge. Han tycktes vara helt omedveten om att förklaringen var föga upplysande och att deklarationen om trohet följaktligen var meningslös. Så skall en god och stabil medlem av det härskande partiet tala. Man har inga bestämda linjer för sin verksamhet, ingen utformad åskådning som stöd, men man gör med gott samvete anspråk på att vara ett organ för en ständig och ofrånkomlig omgestaltung av samhället, att representera själva framsteget. En regering som permanent vill besitta ledningen, ett parti som vill vara statsparti kan inte finna något bättre rättfärdigande än denna ambition utan precisering av målen. På ett behagligt sätt omskrivs här den enkla tanken att man har makten och vill behålla den.

Hur stark denna inställning är inom den svenska socialdemokratin framgår klart av svaren på den fråga om socialismens mening som Ture Nerman riktat till ett hundra socialdemokrater, av vilka över hälften har säte i riksdagen. Många svarar utan att med ett ord ange vad socialismen är; de talar i de mest allmänna ordalag — som skulle kunna underskrivas av alla — om vad socialismen vill göra. Lektorn och riksdagsmannen Sjö Dahl nöjer sig med att betona att socialismen vill ge "större ekonomiska och därmed kulturella möjligheter" åt "den stora mängden av människor" samt "större likställdhet" och "ökad frihet". Enligt landsfiskal Krügel vill socialismen "kärlek,

frihet, tolerans och materiell självständighet". Förra handelsministern Ekman svarar: "Socialism? Mera mat och godare mat av skilda slag, lämpliga drycker till det, förmedlade utan några förnedrande samhällsringripanden, snyggare kläder, rymliga bostäder" etc.

Åtskilliga av de tillfrågade har dock klart för sig att socialismen inte rimligen kan presenteras blott som det X vilket producerar alla goda ting, från välstånd, frihet, likställdhet, kärlek och tolerans till större omväxling i mat och dryck. De frågar sig hur socialismen skall åstadkomma allt detta. Men svaret blir i regel så allmänt, så blottat på allt konkret innehåll att det ej kan ge ens den mest anspråkslöse någon ledning. Typisk för denna genre av tänkande är *Morgen-Tidningen* själv. Med kursivstil framhävs här som det utmärkande för socialismen att "den sociala ansvarskänslan har mer att säga till om än det enskilda vinstbegäret". Var finns den person som inte instämmer i detta, kanske med en tyst reservation inför den gröttiga formuleringen? Och hur många erinrar sig inte att här föreligger en nästan ordagrann översättning av nationalsocialismens paroll "allmännyttan före egennytta"? Kunde inte *Morgen-Tidningen* ha komponerat en ny språkdräkt för den mest nötta av truismer?

Ett fåtal har tänkt mer precist, mer konkret. Men då blir svaren genast oroande ur partiets egen synpunkt. Ty det visar sig att oenigheten är det mest påtagliga. Några kräver — i överensstämmelse med partiets tankar 1920 och 1945, i motsats till äldre marxistiska föreställningar — en omfattande socialisering i statlig regi. Till dem hör riksdagsledamoten fru Ulla Lindström, som givit det kanske redigaste svaret: hon vill

Juni 2 k.

9/7

förstatliga råvarutillgångar med nyckelkaraktär och uppräta statsföretag i konkurrens med privata företag. En rad andra inlägg vänder sig tvärtom mot statsocialismen såsom invecklad och ineffektiv. Hr Akerberg — som vanligt tanklös och självständig — pratar i båda riktningarna. Meningsyttringarna gäller inte blott "socialismen" i egentlig mening (om man nu efter dessa inlägg kan använda ett sådant uttryck), utan också andra ting. Några ser, exempelvis, socialismen som en ersättning för kristendomen, andra säger sig vilja komplettera kristendom med socialism.

Förvirringen är total, och den gäller inte bara det konkreta handlingsprogrammet, utan också motiveringen och den allmänna inriktningen. Glädjande är emellertid att så många av de tillfrågade betonar den politiska frihetens, åsiktsfrihetens

värde. Det tyder på att känslan för den fria folkstyrelsen är riktninggivande för stora grupper av socialdemokrater. Det tyder däremot inte, såsom *Morgon-Tidningen* med en nästan otroligt förenklad tankegång hävdar, på att socialism är förenlig med frihet. Socialism i i den konkreta meningen av socialisering är ett hot mot friheten, även om de socialiserande går till verket i ärlig vilja att bevara friheten.

En av de tillfrågade, gruvarbetaren Olof Gavelin, har sökt ange sina politiska mål och fogar härtill deklARATIONEN: "Sedan struntar jag i om det kallas socialism eller ej." Huvudintrycket av den förda debatten är det rakt motsatta. De framförda åsikterna är, i den mån de konkretiserats, högst stridiga. Vad man menar med socialism är mindre väsentligt, huvudsaken är att man kallar det man menar för socialism.

Isolationisterna och Korea

Reflexionen, den självklara men nödvändiga reflexionen, att Sverige genom sitt ställningstagande till Koreakriget kommit ännu ett stycke från neutralitetslinjen irriterar Svenska Dagbladet, Sverige har blott gjort sin skyldighet genom att följa "en traktatsenlig förpliktelse". Det bibehåller sin handlingsfrihet mot Atlantpakten utan att "förneka sin tusenåriga gemenskap med den västerländska kulturkretsen". Det är riktigt, eller låter åtminstone säga sig. Men denna tidning, som gärna förkunnar kravet på realism, lär inte kunna förneka att de officiella deklARATIONERNA mot det av Ryssland stödda Nordkorea visar hur bräcklig, hur fiktiv vår neutralitetspolitik är. Vad som skett är mindre en ändring av kursen än ett avslöjande av isolationismens orimlighet.

Svenska Dagbladet söker stötta sin halvt uppgivna position med ett annat argument. Det har inte gått bra hittills för amerikanerna i Korea. Detta

visar "vanskligheten av att vid aggression fästa alltför stora förhoppningar på snabbt och effektivt bistånd utifrån"; kanske går det i Korea som då England och Frankrike skulle hjälpa Norge år 1940.

Aven här har tidningen "rätt". "Alltför" stora förhoppningar skall man aldrig ha. Men om de anförda exemplen visar något, är det väl att avtalad, förberedd och planlagd hjälp krävs — att den är ofantligt överlägsen improviserad hjälp. Att i den amerikanska hjälpaaktionen i Korea se ett stöd för isolationismen, det är sannerligen ett passionerat feltänkande. Vill man på fullt allvar hävda att vi skall akta oss för att få löfte om hjälp från väster under hänvisning till att enligt historiens erfarenhet hjälp inte alltid är effektiv? Om man inte är beredd att ge ett positivt svar på den frågan, bör hela denna metod att genom antydningar om västerns svaghet stödja isolationismen en gång för alla avskivas.